Н. библиотека
ПЛОВДИВ
р. Инв. № 147
1946

МИНИСТЕРСТВО НА ЗЕМЕДѢЛИЕТО И ДЪРЖАВНИТѢ ИМОТИ
ИНСТИТУТЪ ЗА ЗАЩИТА НА РАСТЕНИЯТА

СЛЕДЪ КАТО ПРОЧЕТЕШЪ ТОВА УПѪТВАНЕ, ПРЕДАЙ ГО НА ПРИЯТЕЛИТѢ СИ, ЗА ДА ГО ПРОЧЕТАТЪ И ТѢ.

УПѪТВАНЕ № 42

Лалугеръ. (суякъ, европейски лалугеръ) и борбата съ него. (Çitellus citellus, L.)

Лалугерътъ е единъ отъ важнитѣ неприятели на много полски култури и особено на житнитѣ растения. Отъ последнитѣ най-много страда пшеницата, по-малко ечемика, царевицата и ръжьта. Сѫщо така отъ него понѣкога страдатъ силно бостанитѣ, фасула, просото, сусама и др. На житнитѣ растения той вреди като изяжда посѣтото зърно, поникналитѣ зимни и пролѣтни посѣви до пребиране на реколтата, презъ което време той се храни съ узрѣващото зърно. Освенъ тази прѣка вреда на растенията лалугерътъ вреди и съ образуване на подземни ходове, при което изкарва на повърхностьта неплодородна подпочва, а въ мѣста кѫдето се напоява изкуствено той подкопава язоветѣ.

Най-любими мѣста за заселване на лалугера сѫ открититѣ степни пространства съ твърда почва и слабо обрасли съ трева, които му помагатъ лесно да забележи опасностьта Понѣкога, обаче, той се заселва и въ неподходящи за него мѣста, стига тѣ да граничатъ съ растения доставящи му богата храна. Съ разораване на цѣлинитѣ, както и на междинитѣ и на изоставенитѣ между нивитѣ земи, кѫдето се е разпространилъ лалугера, той постепенно се прогонва отъ тия мѣста. Сѫщо така, многото валежи и масовото размножение на дневни хищни птици, силно го ограничаватъ.

Всѣки лалугеръ има по едно постоянно жилище (дупка) на дъното въ което се намира гнѣздото му послано съ меки стъбла отъ трева, коренчета, козина и др. материали и въ което той прекарва зимата и отгледва малкитѣ си. Жилището му има единъ или повече хода съ вертикална или слабо наклонена посока. Тѣзи ходове, въ зависимость отъ структурата на почвата и отъ близостьта на подпочвенитѣ води, достигатъ на дълбочина отъ 1 до 2 метра и сѫ дълги понѣкога 6—7 м. Освенъ постоянно жилище, лалугера има и временни такива, съ единъ само наклоненъ ходъ, въ който се крие при опасность или се заселва временно, ако въ

съседство съ постоянното му жилище нѣма подходяща храна. Понѣкога тия временни дупки се намиратъ и всредъ посѣвитѣ.

Въ годишния животъ на лалугера се очертаватъ два периода. Периодъ на сънъ, който обхваща по-голѣмата часть отъ годината и активенъ периодъ. Презъ активния периодъ, който започва отъ мартъ — априлъ и трае до къмъ августъ — септемврий, лалугеритъ се храни усилено и отгледва малки. Презъ пролѣтьта за храна той употрѣбява трева, луковици, посетитѣ семена, а презъ лѣтото — главно зрѣещитѣ зърна на житнитѣ растения. Малкитѣ, следъ като поотраснатъ ставатъ самостоятелни, разпръскватъ се и си образуватъ свои жилища, не далечъ отъ майчиното, като на следната пролѣть и тѣ започватъ да раждатъ. Въ края на лѣтото (августъ — септемврий) лалугера постепенно преминава въ земята и преди да заспи зименъ сънь запушва съ земя хода на жилището си като въ сѫщото време си приготвя отвесенъ изходъ, който не достига до повърхностьта на земята.

Лалугеритъ е дневно животно. Нощемъ спи въ жилището си, сутринь излиза навънъ и при мръкване се прибира наново. Той се срѣща най-много презъ пролѣтьта, при оплождането му и презъ лѣтото, когато младитѣ лалугери се разселватъ. Презъ най-горещитѣ часове на деня, както и въ облачно и дъждовно време той прекарва въ жилището си.

У насъ, лалугеритъ въ по-голѣми или въ по малки количества се срѣща изъ цѣлата страна, но има известни мѣста, които редовно страдатъ отъ него. Въ години благоприятни за размножаването му се налага да се взематъ на време мѣрки за изтрѣблението му, като въ борбата вземе задължително участие населението отъ нападнатата мѣстность.

Срѣдства за борба

I. **Културно-стопанскитѣ мѣрки** за борба съ лалугера се състоятъ въ разораването на целенитѣ, междинитѣ, пѫтекитѣ и др. мѣста, съ което лалугеритѣ се лишаватъ отъ твърдата почва за образуване на дупки. Напояването сѫщо така спомага за намаляването на лалугера.

II. **Механични срѣдства.** Тѣзи срѣдства се състоятъ въ улавянето на лалугера съ помощьта на различни капани и примамки, както и чрезъ наливане на обикновена или гореща вода въ жилището му. Тѣзи начини за борба съ лалугера сѫ скѫпи и въ настояще време иматъ малко приложение.

III. **Отровни примамки.** Накисва се въ продължение на 24 часа пшеница или просо въ 5% разтворъ отъ **киселъ натриевъ арсенитъ**, следъ което зърната се изсушаватъ и се разхвърлятъ по около 4 гр. на разчистено съседно на дупкитѣ мѣсто.

2. Вмѣсто отровни зърна за примамка може да се употрѣби пшеничено или ръжено брашно, което се замѣсва на тесто съ разтворъ отъ киселъ натриевъ арсенитъ (1 часть киселъ натриевъ арсенитъ на 15 части вода). Отъ това тесто се приготовляватъ малки топки отъ по 4 гр. и се поставятъ въ дупкитѣ или около тѣхъ.

3. За отровна примамка може да се употрѣби и прѣсно **страхниново жито** приготвено по рецептата за плъхове (на 1 кгр. пшеница 10 гр. стрихниновъ нитратъ), по 40—50 зърна отъ което се поставятъ въ дупкитѣ. Най-добри резултати отъ отровнитѣ примамки се получаватъ напролѣть, когато нѣма изобилна растителность. Не всички лалугери приематъ охотно отровнитѣ примамки.

IV. **Газовъ методъ.** Този методъ се състои въ вкарване въ дупкитѣ на лалугеритѣ отровенъ газъ, образуванъ отъ нѣкое лесно изпаряемо вещество или нѣкое разпадащо се цианово съединение, което отдѣля циановодородъ. Най-голѣмо употрѣбление иматъ: сѣровѫглеродъ, хлорпикринъ и циановодородъ.

При употрѣблението на сѣровѫглеродъ или на хлорпикринъ се работи така: нацепватъ се на тънки пръчки стъбла отъ слънчогледъ, камъшъ и др., на дължина 30—40 см., на края на които се навива по малко памукъ или кълчища. Въ затравянето на всѣка дупка участватъ двама работника. Единиятъ работникъ носи бутилка съ сѣровѫглеродъ или хлорпикринъ, запушена съ тапа и пръчици-четчици съ насуканъ на тѣхъ памукъ или кълчища, а другиятъ носи лопата и слама. Съ достигане дупката на лалугера първиятъ работникъ, съ помощьта на пръчица, изпитва дали хода върви въ права посока или се пречупва. При първиятъ случай, той отваря бързо бутилката и потапя за 1—2 секунди въ течностьта края на пръчицата-четчица, кѫдето е навитъ памукъ и бързо я вкарва въ дупката, колкото е възможно по-дълбоко. При вториятъ случай, ако хода се пречупва, затравянето на дупката се извършва следъ като другиятъ работникъ, носящъ лопатата, разкопава дупката до чупката. Следъ затравянето, при първия или при втория случай, веднага отвора на дупката трѣбва да се затикне съ малко слама или съ трева, да се засипе съ 2—3 лопати земя и да се затѫпче. За затравяне на една дупка, въ зависимость отъ възрастьта и голѣмината на лалугера, се употрѣбява 2—4 гр. хлорпикринъ и отъ 6—8 гр. сѣровѫглеродъ.

Ако се употрѣби цианово съединение въ всѣка дупка се вкарва по 2 грама, следъ което по сѫщия начинъ отвора се запушва съ слама, засипва се съ пръсть и се затѫпква.

Най-добре е борбата съ лалугера по единъ или по другъ начинъ да започне отъ момента на събуждането му отъ зимния сънъ и да завърши преди разселването на мал-

китѣ лалугери. Това време у насъ е между 15 мартъ и 15 май. Презъ този периодъ дупкитѣ на лалугера лесно се атакуватъ. Лалугеритѣ сж изтощени отъ зимата и лесно реагиратъ на отровитѣ.

При употрѣбление на отровнитѣ примамки може да се работи презъ цѣлия день, но винаги само при сухо време. При употрѣблението на газовия методъ затравянето на дупкитѣ трѣбва да се извършва само когато лалугеритѣ се намиратъ въ дупкитѣ си, т. е. сутринъ рано отъ 6—7 часа, вечерь отъ 6 часа на сетне и по пладне, когато лалугеритѣ почиватъ въ дупкитѣ си. Въ дъждовно и облачно време по този методъ може да се работи презъ цѣлия день.

Когато лалугеръ̀тъ се размножи много и на 1 хектаръ има повече отъ 100 дупки, преди затравянето имъ съ газови срѣдства се препоржчва да се заровятъ всички дупки, като при всѣка дупка се поставя колче или пръчка и само наново отворенитѣ на следния день се затравятъ.

П. Чорбаджиевъ

Овощари,

Болеститѣ и неприятелитѣ на земедѣлскитѣ култури намаляватъ силно вашитѣ доходи. Противъ много отъ тѣхъ науката е дала сигурни и евтини срѣдства. Съ малки усилия вие можете да се гарантирате противъ повреди отъ болести и неприятели и да увеличитѣ доходитѣ си. Болеститѣ и неприятелитѣ по земедѣлскитѣ култури не се дължатъ на времето или на грѣшки въ обработката. Тѣ се причиняватъ отъ разни паразити, както тѣзи при човѣка и животнитѣ. Не оставяйте болеститѣ и неприятелитѣ да ви лишаватъ отъ плода на вашия трудъ, а се отнасяйте редовно за съветъ до **Института за защита на растенията,** който дава съвети и упжтвания безплатно.

Адресътъ на Института е:

ИНСТИТУТЪ ЗА ЗАЩИТА НА РАСТЕНИЯТА

Булевардъ „Князъ Симеонъ Търновски“ № 2 — София

Пощенска кутия № 238 Телефонъ 2-32-62

Материалитѣ за изследване, на тежесть до 500 гр. да се изпращатъ като мостра безъ стойность, като се придружаватъ винаги съ изчерпателна обяснителна бележка (освенъ отдѣлно изпратеното писмо).

4591 1939